

LINUM

Informationsblad
från Skånelin

Hösten 1995

Linets dag celebreras den 16 september

Som vanligt är mötespunkten Vuxenskolans lokaler mitt i Svalöv, där vi har öppet mellan kl 10 00 - 16 00. I arrangemanget uppträder bl a Maria Maruschka, Löddeköpinge, som visar och säljer linnekläder, Presentboden i Kävinge utställer och försäljer linnedukar från Linneväveriet i Horred samt linneprodukter från Finland. Lödde Vävstuga säljer garner samt material för vävning. Gillet Skånska Spetsar är representerat med några skickliga knyplerskor. Boställets Linolja samt andra nyttiga linoljeprodukter säljs liksom också vackert linpapper tillverkat av Erling Gustafsson, Löddeköpinge. Sist men icke minst ställer gruppen "Skånelins flitiga medlemmar" ut sina egna alster till allmänt beskådande. De medlemmar, som vill vara med och ställa ut, anmodas att ta kontakt med Eva Ekstrand, tel 046-77 11 60.

I "Brydestuan" är det öppet hus mellan 10 00 - 16 00. De medlemmar som vill prova maskinerna ombeds att ta med sig en kärve rötat lin. Det bjuds också möjlighet att dricka kaffe, till vilket serveras hembakade linfröbullar.

Rosie Johansson - en av initiativtagarna till Föreningen Skånelin har avlidit

Kirsten Persson

Rosie var från starten och sju år framåt den ambitiösa sekreteraren. Hon var den verkliga entusiasterna då det gällde att återuppliva spånadslinet och trots stor arbetsbörda på annat håll så var det Rosie som tog initiativ till såväl Linets Dag som Spinnegille, som nu har blivit återkommande evenemang varje år. Saknaden efter Rosie är stor i Föreningen Skånelin och dess styrelse.

Årets spinnegille 1995

Anna, Birgit och Marianne

Årets spinnegille hölls i Småland. Närmare bestämt på Gamla Torg i Ljungby, lördagen den 6 maj.

35-40 personer var samlade till förmiddagskaffe. Det kom ju en hel buss från Skåne och Båstads-trakten. Två kom ända från Bornholm för att vara med.

Det hembakade brödet och Sunnerbokringlorna var uppskattade.

Vi "Smålandsflickor" blev verkligen hedrade. Irmela Pålsson hade nämligen diktat en särskild linvisa till oss, som de alla sjöng med i. En verkligt glad överraskning.

Som vanligt är glädjen högt i tak när vi träffas för att byta linerfarenheter. Utställningen med vävda alster, det mesta med inslag av eget odlat och spunnet garn, var också uppskattad.

Lunchen intogs på Gästgivaregården inom området. Och så var det dags för allmänheten att komma och se vad ett spinnegille var för något.

Under hela dagen fanns också möjligheter att se museerna på området och att handla i Hantverksbutiken i Garvaregården.

Det var Hembygdsföreningen som ställt sina lokaler till vårt förfogande och vi uppskattade att dess ordförande med fru, men även flera andra ur styrelsen, kom för ett besök. De tyckte att det var ett lyckat arrangemang.

Så var det dags för eftermiddagskaffe och skåningar, hallåningar och bornholmare för tillbaka, var och en till sitt.

Med hopp om att mötas nästa vår igen i Sjöbo den 4 maj 1996.

Lite om oljelinet 1995

Jan Greger Persson

Hos jordbruksverket har det i hela landet registrerats 518 odlare med 4 200 ha där c:a 100 ha är på uttagen areal. I Skåne odlade 35 st c:a 240 ha varav 58 ha på uttagen areal. Tyvärr ryktas det om att viss areal odlas av rent bi-dragstaktiska skäl med avsikt att plöjas ned. Detta är synd, mycket synd att skända en sådan fin gröda på det sättet.

Sveriges Frö- och Oljeväxtodlare (SFO) har förlagt 5 st sortförsök på oljelin runt om i landet, där ett låg på Höjs Boställe. Skörden är just genomförd med mycket låga vattenhalter. Här följer resultaten på råskördar, icke vattenhaltskorrigerade.

	dt/ha
Flanders	25,6
Helmi	20,9
Andro	22,2
Antares	25,5
Gold Merchant	24,3
Norlin	22,2
Linora	24,0
Barbara	28,3
Linott	22,8
ED 30	24,8

Dessa skördar speglar också bruksodlingarna som givit mellan 20-30 dt/ha.

Henryk Zienkiewicz in memoriam

Eskil Persson

Henryk Zienkiewicz avled den 3 mars 1995. Han var född i Polen och utbildade sig där till agronom. Efter sin examen arbetade Henryk några år i Polen, speciellt med lin, dess odling, förädling och beredning. Omedelbart före utbrottet av det andra världskriget inbjöds Henryk till Sveriges Utsädesförening i Svalöv för att där arbeta som linexpert inom dåvarande korn- och spånadsväxtavdelningen.

Henryks framgång inom förädlingsarbetet visade sig snart i många nya och förbättrade spånadslinsorter på svensk marknad. I det nya linlaboratoriet vid Sveriges utsädesförening fick Henryk ett fint instrument för att kunna studera linhalmens vidareförädling i beredningsprocessens olika faser, rötning, bråkning och skäktning.

Henryk blev tidigt en expertis inom hela ämnet lin - från frö till vävnad. Hans goda tekniska kunskaper utnyttjades också flitigt vid driften av Sveriges alla linberedningsverk under 40- och 50-talen.

Henryk fick uppleva linodlingens uppsving under andra världskrigets avspärningsperiod och under några år därefter. Han fick också med sorg i sitt hjärta se hur svensk storskalig linodling tynade bort och slutgiltigt försvann, då det sista linberedningsverket i Laholm lades ner år 1966. Svensk linproduktion hade konkurrerats ut av utländsk och nya och billiga syntetfibrer slog ut naturmaterialet lin.

Många är de svenska hobbyodlare, beredare, spinnare och vävare, som med tacksamhet tagit del av Henryks delikata linpedagogik under många års kurser i linkännedom, som Henryk med bravur gav vid Hemslojdens kursgård, Sätergläntan. Långt ut på sin ålders höst ställde han beredvilligt upp när Sätergläntan kallade.

Sin pedagogiska talang utvecklade han också, när han i samarbete med Kåre Frøier, även han arbetande vid Sveriges Utsädesförenings spånadsväxtavdelning, författade den bok, som blivit alla hobbyodlars och hemslojdares främsta kunskapskälla, nämligen "Linboken".

För Föreningen Skånelin, dess tillkomst och utveckling, har Henryk självklart spelat en stor roll. Han stimulerades starkt av tanken på linnets pånyttfödelse och stimulerade också Skånelin med idéer inför planeringen av den lilla brydestuan i Svalöv. Efter Henryks ritningar byggdes vår nya effektiva bråk och genom Henryks goda kontakter i Polen skapades möjligheter för Skånelin att därifrån skaffa en utmärkt arbetande skäkturbin år 1991.

Henryk var en mångkunnig man med linet som specialitet. Försynthet präglade hans karaktär. Aldrig briljerade han med sina kunskaper, men de som kom honom nära, hade i honom en rik kunskapskälla, inom skilda ämnen, att ösa ur.

En linsort kom inofficiellt att bära Henryks namn. Den fanns färdig för marknaden i början av 1960-talet, när den storskaliga odlingen upphörde. Sorten togs åter fram och renodlades under slutet av 1980-talet och finns nu på många hobbyodlares fält och lyckor, där den minner om sin upphovsmakare.

Odling av spånadslin i Europa

Eskil Persson

"Euroflax" heter en bulletin som informerar om FAO:s europeiska forskningssamarbete inom spånadslin. Bulletinen kommer 2 ggr/år och har sin redaktion vid lininstitutet i Poznan.

I utgåvan nr 1, juni 1995, finns bland mycket annat läsvärt en statistik över spånadslinodlingen i Europa uttryckt i hektar. Man påpekar att siffrorna icke är officiella. Angivelserna avser åren 1993 och 1994 och kan försiktigt hanterade ändå ge en viss uppfattning om tendenserna i odlingsomfattningen.

Det stora linodlingsområdet är som förr det tidigare Sovjetunionen. Nu redovisas i OSS ingående delrepubliker var och en för sig. Största arealen finns i Ryssland som dock från 1993 till 1994 halverat arealen från 263 000 till 135 000 ha. Näst största odling redovisar Ukraina och därefter Vitryssland. De baltiska staterna, som vi nu känner som duktiga linneproducenter, har mer än fördubblat sin areal från 1993 (5 900 ha) till 1994 (12 100 ha).

Utvecklingen i Polen har också varit positiv, från 7 000 till 9 500 ha. Dessa siffror skall ställas mot den information som gavs från lininstitutet i Poznan år 1991, då man skattade arealen för 1992 till 3 000 ha eller lägre. Linnets medvind är synbarligen stark i Polen. Slår man samman det västeuropeiska linodlingsområdet, Frankrike, Belgien, Nederländerna, Tyskland och Danmark noteras där en ökning från 48 500 ha till 66 500 ha. Linet har där återtagit den position inom jordbruket som det hade för 10 år sedan. Av nämnda länder hade Frankrike den klart största odlingen, c:a 48 000. Värt att notera är att för Danmark redovisas 500 ha. Även Finland företrädes i statistiken med 300 ha.

När finner linet i EU-landet Sverige sin nisch, så att också vi kommer in i arealstatistiken?

Har Du rötad linhalm?

Föreningen Skånelin vill anmoda alla, som har större eller mindre mängder rötad linhalm, att ställa upp med linhalmen på en **arbetsdag i Brydestuan i februari 1996**.

Vi vill se hur en relativt storskalig (om vi får mycket arbetsmaterial!!) bråkning och skäkning fungerar och lära därav för framtiden. Vi vill också kunna visa alla dem, som ännu inte besökt Brydestuan hur den och arbetet fungerar. Den som lämnar linhalm till beredning förväntas delta i arbetet och får givetvis sin skäktade tåga och blånorna i retur.

De som vill delta i arbetsdagen kan kontakta Eva Ekstrand, tel 046-77 11 60.

Betalning av medlemsavgift i Föreningen Skånelin

Föreningen tackar alla sina många medlemmar, som prompt betalar medlemsavgiften, vid anmodan i april-maj varje år. Ett visst medlemsbortfall äger rum varje år, men nya medlemmar tillkommer också. Vissa medlemmar har haft för vana att betala vartannat år och får på detta sätt kontinuerligt skriften "Linum", eftersom de inte hinner bli strukna ur medlemsmatrikeln.

Vi vill nu anmoda dem, som ännu inte betalt medlemsavgiften för 1995 och som ändå nu får "Linum" att snarast betala till Skånelin, postgironr 44 44 63-4 eller bankgironr 386-3008. Medlemsavgiften är 70:- per år. Frivilligt bidrag härutöver mottages tacksamt.

Kurs i linberedning - linspinning

Kirsten Persson

Vuxenskolan, Svalöv, anordnar för nionde året i rad kurs i linberedning - linspinning. Kursen pågår 10 lörd fm i höst, varav 3 i Föreningen Skånelins maskinella beredningsstation, "Brydestuan" i Svalöv.

Deltagare brukar komma även från rätt avlägsna orter i Skåne, för att få lära sig använda de funktionella och arbetsbesparande maskinerna i "brydestuan". Tidigare år har kurserna varit fulltecknade. I år finns det i skrivande stund plats för ännu 2 deltagare. Anmälan kan göras till:

Vuxenskolan Svalöv	tel 0418-63 579
Solgerd Nilsson	tel 046-73 26 74
Ruth Olsson	tel 0416-12 230

Eller varför inte göra ett besök på "Linets Dag" i Svalöv den 16 september, då det råder full aktivitet av tidigare kursdeltagare i "brydestuan" och då, såvida det fortfarande finns platser lediga, göra Din anmälan.

Axelvoldskolan

Kirsten Persson

Det finns nu regeringsbeslut på att få driva, den annars nedläggningshotade, Axelvoldskolan i Svalöv, som friskola från och med 1 juli 1996. Det blir en eftergymnasial ettårig utbildning = 38 veckor.

Kost, hälsa och textil med särskild inriktning mot textilämnet. Föreningen Skånelin har ställt sig positiv till medverkan.

Uppagningsområde i första hand Skåne, men möjligen även för elever från övriga landet.

Vävdagar i Glimåkra 26-27-28 oktober 1995

Under temat "Lin och linne till bruk och lyst" arrangerar Glimåkra vävstolsfabrik vävdagar, som har öppet 9-16 på Torsdag (26) och Fredag (27) samt 9-15 på lördagen (28). Arrangemanget är uppdelat på tre lokaler, nämligen Vävstolsfabriken, Folkets Park och Källbo. En mångfald utställare visar och demonstrerar sitt skickliga arbete med lin och lingarn. Här finns Klässbols Linneväveri, Handarbetets Vänners skola i Stockholm, Snickaregården i Glimåkra, Kristianstads läns Hemslöjdsförening, Holma-Helsingland AB och t o m Skånelin bland många andra. Intresserade rekommenderas att deltaga i vävdagarna, som beräknas dra ca 10 000 besökare.

Härutöver erbjuds också tillfälle att besöka det nyöppnade Svenska Vävstolsmuseet, Hantverksgatan 14, som visar en utställning av stickade tröjor i dansk design samt lokala hantverkare i arbete.

Fondpengar för att utveckla linprojekt

(Saxat ur Söderhammskuriren 13 7 -95)

Formgivaren Veronica Nygren har fått pengar till att fortsätta utvecklingen av linpapper ett år till. Men det är osäkert om det blir i Söderhamn. Förändringar inom Staffansskolans industriprogram äventyrar projektet.

En ny sorts papper, gjort av linhalm, har utvecklats på Staffansskolans pappersmaskiner det senaste året. Om produkten utvecklas vidare kan den skapa nya arbeten i Hälsingland, hoppas eldsjälarna bakom projektet.

Veronica Nygren från Stockholm hade fått pengar till att forska fram nya sätt att använda lin. Studieförbundet Vuxenskolan bjöd henne till Söderhamn för att vara med på en kurs i hur man gör papper av linnelump. Veronica Nygren fick idén att pröva om även linhalmen gick att använda. Läraren Henry Åström på Staffansskolan var med och experimenterade fram papperet på skolans maskiner. Resultatet visades upp på ett konstgalleri i Stockholm under våren.

Nu har Veronica Nygren fått pengar från Bildkonstnärnsfonden för att kunna fortsätta ett år till med utvecklingen.

- Jag vill ta fram prototyper av till exempel tapeter och sedan visa dom på mässor. Jag skulle önska att någon industri köpte idén och började tillverka linpapper säger Veronica Nygren.

Frågan är om prototyperna ska tas fram i Söderhamn.

- Det känns fel att gå någon annanstans. Henry Åström har egna idéer som jag vill vara med om att utveckla, säger Veronica Nygren. Problemet är att både Henry Åström och skolans maskiner kan bli upptagna på annat håll det närmaste året.

För få elever söker till den processtekniska grenen av Staffansskolans industriprogram. Kursen har ställts in två år i rad. Om politikererna bestämmer att processtekniska grenen ska läggas ned för gott försvinner också maskinerna, kanske redan våren 1996.

Alternativet till Söderhamn kan bli att Veronica Nygren vänder sig utomlands.

- Det vill jag inte, men det är så svårt att finna småskaliga pappersbruk i Sverige, säger Veronica Nygren.

Om linpapperet lyckas bli en framgångsrik produkt förbättras ekonomin för linodlarna. Halmen kan tas tillvara.

Linums pristävling

Bayeux-tapeten är ett konstverk bestående av en bindel, 70,5 m lång och 0,5 m bred av sannolikt ursprungligen oblekt linne. Hela tapeten är indelad i 70 bilder skildrande tillsammans 1 523 föremål, dvs människor, djur, byggnader, båtar och träd. Dessa föremål är broderade på linneväven med ulltråd. Bayeux-tapeten tros stamma från senare delen av 1070-talet. Den förvaras i ett eget museum nära den katedral, till vars utsmyckning den en gång skänktes. Katedralen och staden ligger i ett franskt departement eller landskap, som gjort sig känt för en alldeles speciell spritsort.

Av vilken frukt tillverkas denna spritsort?

Sänd Ditt svar före den 1/12 1995 till Eskil Persson, Kastanjegatan 21:7, 224 56 Lund och märk kuvertet: "Linum".

Två priser utdelas. Första pris är 150,- och andra pris är medlemskap i Skånelin för 1996.

Hallå där!

På många arbetsplatser, i kontor eller på verkstadsgolv, finns idag en utmärkt tydligt talande skylt med texten: "Har Du ingenting att säga, så säg det inte här." Den skyddar säkert i de flesta fall från oönskad störning i jobbet.

Den lilla redaktionskommittén för Linum skulle vilja travestera ovanstående uppmaning sålunda: "Har Du någonting att säga, så säg det mycket gärna här." Vi tänker då att det sagda skall nertecknas och införas i Linum och helst, men inte tvunget, handla om Dina upplevelser med och kring lin under aktuellt linodlingsår eller minnen från förr eller tankar om framtida insatser på fält eller i vävstuga.

Vi vet att det finns många av våra medlemmar, som har mycket att förmedla efter mångårigt arbete med lin från frö till vävnad. Vi vet också att ofta skrivandets mödor avskräcker. Därför ställer gärna Linums redaktionskommitté upp till hjälp att författa kring en given stomme eller att tvätta och stryka i ett manus på författarens önskan.

Kort sagt: Vi vill att Linum skall vara ett organ, där medlemmarna hör av sig med tankar och idéer. Erbjuden gratis annonsplats utnyttjas sparsamt. En insändarspalt kräver insändare från läsekretsen. Sätt igång!

Hör av Er nu!

Linoljeproduktion i Norge

Eskil Persson

I tidskriften "Norsk Husflid 9503" har Nina Granlund - Sæther presenterat den snabba utvecklingen av oljelinodlingen i Norge. Från 1992 med en liten försöksareal på 200 m² har man 1995 en areal om mer än 1 ha. Det är vår föreningsmedlem, Anne Holen, som har varit den drivande kraften vid introduktionen av oljelin i Norge. Anne har ju huvudsakligast sysslat med spånadslin och är en av initiativtagarna till Norges Linförening, där hon i fem år

varit ordförande. Nu har hennes intresse också väckts för oljelin.

Odlingsområdet för oljelin i Norge finns i Stange kring sjön Mjösa, där klimatet är mildt och behagligt och ger linet möjlighet att mogna fram på 125-130 växtdygn. Detta är en längre utvecklingstid än för vete i området, varför oljelinet alltid bör sås tidigt, helst i april. Sannolikt är Mjösa-området den nordliga odlingsgränsen för oljelin i Norge. Dock får man på dessa breddgrader en hög kvalitet på olja, framför allt blir innehållet av linolensyra högre, något som förbättrar linoljans torkegenskaper.

Många norska bönder söker grödor, som ersätter spannmålen, vars priser är sjunkande. Huruvida oljelin kan ge en lönsam odling återstår att se. Med dagens pris på norsk linolja, 70-90 NKR/liter synes utsikterna goda, då intresset för linolja är ökande. Årligen importeras nästan 800 ton linolja till Norge till ett världsmarknadspris, som den norska linoljan icke kan konkurrera med. Men kvalitativt är den norska linoljan i alla avseenden överlägsen importoljan. Det förefaller inte sannolikt att man kan bli självförsörjande med linolja, men man anser det möjligt att hemmaproducera en del av sitt behov. Även från Sverige importerade man linolja. Fjorårets import uppgick till 15,5 ton.

Den norska linoljan på marknaden är kallpressad, rå olja. F n utförs pressningen av hela norska fröskörden hos en odlare, Energigården i Hadeland. Linodlarna anser sig ännu inte våga investera c:a 30 000 NKR i egen pressanläggning, innan man får ett bättre begrepp om projektets lönsamhet. Norges linförening har också ägnat sig åt att sälja småförpackningar med linfrö som baktillsats och hälso-kost. Här konkurrerar man med importfrö från Canada. Linföreningens aktiviteter med försäljning av norskt linfrö på mässor och utställningar har blivit väl mottagna och utvecklingen av försäljningen av fröpåsar är den nästa programpunkten i det projekt, som fått det fina namnet, Mjöslin-projektet.

Vid sidan om all övrig linverksamhet sysslar Anne Holen också med målning med äggoljetempera. Tillsammans med en granne, som också är jordbrukstekniker, experimenterar man med färgblandningar och renoverar Annes

gård ute och inne. Äggoljetempera färg består i grova drag av 1/3 linolja, 1/3 vatten och 1/3 emulsion, dvs uppvispat ägg. Det går åt 6 ägg till en liter färg. Terpentin i liten mängd tillsätts som konserveringsmedel. Dessliques färgpigment i pulverform i den kulör man önskar.

Anne är, och har länge varit, en riktigt duktig entreprenör. Hon älskar säkert att ha många bollar i luften, något som tydligt framgår vid läsningen av artikeln i Norsk Husflid. Men det står ingenting om den sköna lintvålen, som sedan något år säljs i Sverige. Något har vi alltså, som inte Mjöslin ännu har börjat göra bättre.

Föreningen Skånelins styrelse 1995

Jan Greger Persson, tel 046-70 93 75 (ordf)
Eskil Persson, tel 046-32 05 62 (vice ordf)
Göran Kuylenstjerna, tel 046-14 39 69
Sven-Erik Mårtensson, tel 0411-22 642
Eva Ekstrand, tel 046-77 11 60
Sonja Johannesson, tel 046-77 12 52
Barbro Nyberg, tel 044-91 556

Kirsten Persson, tel 0418-60 303
Ann Hélen Olsson, tel 0418-29 985
Elna Danielsson, tel 0414-211 75
Rut Olsson, tel 0416-12 230
Karin Bringert, tel 0414-73 121
Ulla Jönsson, tel 0410-161 33